

Politiets arbeid mot narkotika

Muligheter og utfordringer for politiet ved en avkriminalisering

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr.: 906

Antall ord: 6598

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
<i>1.1 Oppgavens oppbygging</i>	<i>3</i>
<i>1.2 Relevans for politiet.....</i>	<i>3</i>
<i>1.3 Problemstilling</i>	<i>4</i>
<i>1.4 Avgrensning og begrepsavklaring.....</i>	<i>4</i>
2.0 Metode.....	6
<i>2.1 Teoretisk oppgave.....</i>	<i>6</i>
<i>2.2 Forforståelse.....</i>	<i>6</i>
<i>2.3 Litteratursøk</i>	<i>7</i>
<i>2.4 Kildekritikk</i>	<i>7</i>
3.0 Teorigrunnlag	8
<i>3.1 «Rusreform – fra straff til hjelp».....</i>	<i>8</i>
<i>3.2 Politiets overordnede mål og oppgaver.....</i>	<i>9</i>
<i>3.3 Historie</i>	<i>12</i>
<i>3.4 Situasjonen i dag.....</i>	<i>13</i>
4.0 Hoveddel.....	16
<i>4.1. Avdekkingsmuligheter.....</i>	<i>16</i>
<i>4.2 Forebyggende tiltak.....</i>	<i>19</i>
5.0 Avslutning	23
6.0 Litteraturliste	24
7.0 Tabeller	27

1.0 Innledning

1.1 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i 5 kapitler. I første kapittel redegjør jeg for hvordan oppgavens tema har relevans for politiets rolle og samfunnsfunksjon, og valg av tema og problemstilling. Kapitlet avsluttes med en avgrensning og begrepsavklaring. I det andre kapitlet begrunnes valg av metode, litteratursøk og kildekritikk, og min forforståelse presenteres. I det tredje kapitlet fremlegger jeg teori som danner grunnlaget for hoveddelens drøfting i kapittel fire. Jeg avslutter med en oppsummering av drøftelsen i kapittel 5.

1.2 Relevans for politiet

Bekjempelse av narkotika har vært en av politiets oppgaver siden 1960-tallet. Da cannabis hadde sitt inntog sammen med hippiekulturen på midten av 60-tallet, satte politiet og rettsapparatet inn store ressurser for å bekjempe narkotikabruken (Pedersen, 2015, s. 99-100).

I mars 2018 ble det oppnevnt et rusreformutvalg ved kongelig resolusjon for å «forberede gjennomføringen av regjeringens rusreform der ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk overføres fra justissektoren til helsetjenesten» (NOU 2019:26, s. 3). Bakgrunnen for rusreformen er, ifølge den kongelige resolusjonen, en erkjennelse av at rusproblematikk er en helseutfordring og ikke et kriminalitetsproblem som skal møtes med straff (NOU 2019:26, s. 17).

Som samfunnsinstitusjon skal politiet reflektere norske normer og verdier. Politiet bør gjenspeile befolkningens sammensetting, og folk skal kunne oppfatte politiet som en representant for alle i samfunnet. Når det gjelder det politiske ståstedet og preferanser, bør ikke politiet avvike den partipolitiske sammensetningen i befolkningen i for stor grad. (Larsson et al., 2014, s. 110-111). Med tanke på narkotikabekjempelse vil politiets rolle ha en sammenheng med den partipolitiske sammensetningen i befolkningen. Ønsker befolkningen en avkriminalisering av narkotika, vil politiets rolle i samfunnet bli påvirket og politiet som samfunnsinstitusjon vil måtte endres for at de norske normer og verdier skal reflekteres (Hauge, 2017, s. 206).

1.3 Problemstilling

«Et problem er en undring som er formulert som et spørsmål som vi ønsker svar på» (Dalland, 2017, s. 218).

I denne oppgaven ønsker jeg å svare på følgende problemstilling:

På hvilke måter kan rusreformutvalgets forslag påvirke politiets arbeid mot narkotika, dersom det blir vedtatt?

Dersom rusreformutvalgets forslag blir vedtatt vil dette påvirke politiets rolle i arbeidet mot narkotika slik det er i dag, og det vil påvirke hvordan jeg skal opptre som politi når jeg kommer ut i jobb.

1.4 Avgrensning og begrepsavklaring

Før jeg fremlegger teori som vil danne grunnlaget for hoveddelens drøfting, skal jeg først redegjøre kort for de avgrensningene jeg har gjort, samt definere begreper jeg har brukt i denne oppgaven. Jeg har hovedsakelig brukt rusreformutvalgets definisjoner og deres forståelse av mandatet de har fått fra regjeringen, da denne utredningen står sentralt i min oppgave.

Når det kommer til *politiets arbeid mot narkotika* vil jeg i denne oppgaven fokusere på politiets forebyggende arbeid, med størst fokus på barn og unge, og politiets muligheter til å avdekke narkotika ved bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler.

Avkriminalisering innebærer å ikke blir straffet, selv om handlingen er ulovlig (Hoffmann, 2016). Rusreformutvalget definerer avkriminalisering som «visse handlinger (som) ikke lenger er straffbare. Likevel kan de aktuelle handlingene forbli ulovlige. Utvalgets forslag gjelder altså kun *rettsvirkningen* av å overtre forbudet mot befatning med narkotika» (NOU 2019:26, s. 21). Utvalget er ikke entydig når det kommer til hvem som skal omfattes av forslaget, men utelukker ikke at alle brukere av narkotika er inkludert, uten å skille mellom alder og bruksmønster (NOU 2019:26, s. 21).

Narkotika vil si stoffer, grupper av stoffer, droger, planter og sopper eller blandinger som er oppført i narkotikalistens (Legemiddeloven, 1992, § 4). Rusreformutvalgets forslag omfatter

alle typer og varianter av narkotika, inkludert legemidler som brukes med hensikt om å oppnå ruseffekt (NOU 2019:26, s. 21).

Bruk innebærer alle måter å innta narkotika på, uavhengig av måten dette gjøres på. *Besittelse* er en «ihendehavelse av narkotika» som er «kortvarig og til eget bruk» (Fredriksen, 2017, s. 152-153).

Egen bruk er «selve inntaket av et rusmiddel i egen kropp» (NOU 2019:26, s. 273), uavhengig av måten det inntas på. Det drøftes hvorvidt *sosial deling* av narkotika skal kunne omfattes av egen bruk. Sosial deling er å dele en brukerdose med noen, for eksempel å dele en sigarett med marihuana med venner. Utvalget mener det vil være problematisk dersom sosial deling skal omfattes av egen bruk, da det vil medføre at personer kan overdra narkotika straffritt til andre (NOU 2019:26, s. 274). *Innehav* dekker besittelse etter legemiddelloven og oppbevaring etter straffeloven. For at en person skal inneha narkotika må stoffet være til egen bruk, og mengden må ikke overskride terskelverdiene som er fastsatt for det aktuelle stoffet. Om narkotikaen som innehas er til personens egen bruk, må vurderes i den enkelte sak. *Anskaffelse* vil si å motta eller kjøpe narkotika av en annen. Utvalget ønsker at anskaffelse skal inngå i modellen som straffritt, da man sjeldent kommer i en posisjon til å bruke narkotika uten å først ha mottatt eller kjøpt det (NOU 2019:26, s. 275). I oppgaven bruker jeg besittelse om innehav og erverv om anskaffelse, da utvalget selv i stor grad bruker disse begrepene.

Helserettede tiltak omfatter ulike helse- og velferdstilbud som skal passe den enkeltes situasjon og behov (NOU 2019:26, s. 21).

Stigmatisering betyr å merke noen i negativ forstand, en «lavstaturegenskap ved en person som kan føre til tap av anseelse og skam» (Valenta, 2012, s. 127).

2.0 Metode

2.1 Teoretisk oppgave

Metode er en fremgangsmåte som hjelper oss å fremskaffe og etterprøve kunnskap (Dalland, 2017, s. 51). Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave da denne metoden egner seg best til å belyse problemstillingen min. Teori kommer fra det greske språket og betyr å granske eller se på noe. Formålet er å få en mest mulig treffende beskrivelse av virkeligheten. Ved å skrive en teoretisk oppgave skal jeg ta utgangspunkt i allerede eksisterende teoretiske og empiriske studier, og drøfte dette opp mot problemstilling min (Dalland, 2015, s. 223-224).

Både avkriminalisering, narkotikapolitikk og forebygging er dagsaktuelle temaer som det finnes mange studier på. Jeg tror at allerede eksisterende teori og empiri vil svare bedre på problemstillingen min enn om jeg for eksempel skulle ha samlet inn data selv gjennom en empirisk oppgave og kvalitative undersøkelser. Empirisk arbeid krever tid og ressurser, og jeg vurderte at jeg hadde for liten tid til å skrive en slik oppgave. Samtidig ville jeg ha sittet igjen med enkeltpersoners meninger og opplevelser, og det er ikke det jeg ønsker for oppgaven min (Dalland, 2015, s. 52).

2.2 Forforståelse

Forforståelse er en fordom, en mening vi har om et fenomen før vi har undersøkt det. Er man ikke bevisst på sin egen forforståelse, kan resultatet være at man utelukkende søker informasjon som bekrefter denne. Unngår man dette vil oppgaven i større grad være saklig og upartisk, som igjen fører til større tillit til innholdets holdbarhet/fører til en pålitelig oppgave (Dalland, 2015, s. 58).

Interessefeltet til praksisveilederen min var narkotika og jeg var av den grunn på mange narkotikarelaterte oppdrag i løpet av praksisåret mitt. I tillegg har jeg en mor som jobber med pårørende til blant annet rusmiddelavhengige, og som ser mange av de negative effektene ved rusmisbruk. Det er vanskelig å ikke ha personlige meninger om et fenomen som er så dagsaktuelt, når man i tillegg ser og lærer om hvor skadelig narkotika kan være, både gjennom undervisning i skolen og media. Min forforståelse til avkriminalisering er at bruk av narkotika er skadelig og ikke bør avkriminaliseres.

2.3 Litteratursøk

I oppgaven har jeg benyttet meg av pensumrelatert litteratur fra Politihøgskolen. Jeg har også benyttet litteratur anbefalt av bachelorveilederen min. Litteraturen er hentet fra Internett og fra Politihøgskolens bibliotek.

Litteraturen jeg har benyttet mest i oppgaven min har jeg funnet ved hjelp av søkemotorene Oria og Google. Jeg har blant annet søkt etter begrepene «avkriminalisering», «forebyggende politiarbeid», «forebygging» og «narkotika». Årsaken til at jeg i hovedsak har brukt Internett til å innhente relevant litteratur, er at jeg i mindre grad har funnet relevant litteratur på pensumlista.

Til slutt har jeg benyttet meg av kilder som er henvist til blant annet i *I Forkant* (Lie, 2015) og NOU'en «Rusreform – fra straff til hjelp» (2019).

2.4 Kildekritikk

«Kildekritikk betyr å vurdere og å karakterisere den litteraturen du har funnet» (Dalland, 2017, s. 158). Gjennom bruk av kildekritikk skal man kunne vurdere i hvilken grad litteraturen vi har funnet lar seg bruke til å belyse problemstilling sin. For å utøve kildekritikk må vi ha kunnskap om det vi skriver om. Kildens kvalitet avhenger av hvilken type kilde det er, kildens holdbarhet og om kilden er troverdig. Hvem forfatteren er og hennes bakgrunn kan si noe om hvor mye hun kan om emnet det skrives om. Holdbarhet avhenger ikke nødvendigvis av hvilket år teksten er skrevet i. Den eldre litteraturen er nyttig når vi reflekterer over funn vi har gjort. Annen kunnskap kan fort bli utdatert (Dalland, 2017, s. 158-162).

Metoden skiller mellom primær- og sekundærkilder. En primærkilde er den opprinnelige utgaven av en tekst, og en sekundærkilde kan være for eksempel en lærebok som referer til en primærkilde (Dalland, 2015, s. 162). Jeg har prøvd så godt jeg kan å bruke primærkilder som litteratur gjennom oppgaven min, men har også brukt sekundærkilder i form av lærebøker.

En av mine hovedkilder i denne oppgaven er NOU'en «Rusreform – fra straff til hjelp». Denne kilden er troverdig da den er publisert av et utvalg som er nedsatt av regjeringen. I tillegg er den publisert i 2019, som antyder at informasjonen er aktuell, oppdatert og pålitelig.

3.0 Teorigrunnlag

I denne delen vil jeg redegjøre for relevant teori som danner grunnlaget for hoveddelens drøfting.

3.1 «Rusreform – fra straff til hjelp»

Utgangspunktet for oppgaven min er NOU'en «Rusreform – fra straff til hjelp».

Rusreformtvalget består av ti personer, hvor ni av dem enes og en prinsipalt dissenterer.

Swahns dissens handler blant annet om hvem forslaget skal gjelde for. Sammen med Amundal dissenterer Swahn også hva gjelder den øvrige mengdegrense for straffrihet som skal gjelde for enkelte typer narkotika (NOU 2019:26, s. 3). Da jeg er politistudent og opptatt av å se på rusreformen fra politiets side, finner jeg det interessant at Swahn er den eneste i utvalget med bakgrunn fra politiet.

Utvalget har vurdert erfaringer fra Portugal og Portugal-modellen, hvor narkotika ble avkriminalisert i 2001, og sett om modellen kan være egnet i norsk sammenheng (NOU 2019:26, s. 19).

Forslaget som utvalget fremlegger innebærer at det fortsatt skal være ulovlig med både bruk og besittelse, samt erverv av narkotika. Gjennom en ny modell skal samfunnet sende klare signal om dette. Personer som overtrer disse narkotikalovbruddene skal dog ikke kunne straffes. Modellen foreslår altså ikke en legalisering, men en avkriminalisering av narkotika. Straffen skal erstattes med helsehjelp hvor politiet kan pålegge en person å møte for en rådgivningsenhet i kommunen. De som ikke aksepterer tilbud om velferd- og helsetiltak skal ikke møtes med noen form for sanksjoner. Flertallet i utvalget mener at modellen skal gjelde for alle som har befatning med narkotika, og skiller ikke mellom for eksempel voksne rusmiddelavhengige og ungdom (NOU 2019:26, s. 21-26).

Et eksplisitt mål med reformen er en reduksjon av stigmatisering av personer med rusproblemer. Utvalget mener at straffeforfølgning av bruk og besittelse av narkotika fører til nettopp stigmatisering, marginalisering og sosial utstøting, som igjen kan føre til mangel på riktig oppfølging av den enkelte bruker (NOU 2019:26, s. 19-29).

3.1.1 Portugal-modellen

I Portugal ble det utredet og gjennomført en rusreform fra 1998-2001. Årsaken til gjennomføringen av reformen var blant annet at rusavhengigheten ble et omfattende helseproblem på 1980 og 1990-tallet. I denne perioden økte antall brukere av narkotika, samtidig som sykdommer som HIV, tuberkulose og hepatitt og narkotikarelaterte dødsfall økte. Marginalisering og ekskludering av rusavhengige førte til et sterkt politisk ønske om å iverksette skadereduserende tiltak mot stigmatiseringen som kriminalisering av narkotika og rusavhengige utgjorde (Johansen et al., 2018, s. 8-9).

Før reformen var strafferammen for bruk, besittelse, salg, erverv og tilvirking av narkotika til egen bruk bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Dersom mengden overskred det som ble regnet som «til egen bruk», var strafferammen fengsel i inntil ett år (NOU 2019:26, s. 114). Fengsel som straff ble erstattet med en samtale hos en avskrekkelseskommissjon, hvor en lege, en advokat og en sosialarbeider skulle vurdere om vedkommende var rusavhengig og trengte behandling eller rehabilitering. Straff ble erstattet med hjelp. Det var ikke lenger straffbart med bruk, besittelse og erverv, men salg og tilvirking er fortsatt straffbart.

Resultatet av reformen i Portugal er blant annet en reduksjon i antall overdosedødsfall og i antall brukere av narkotika. Antall brukere økte rett etter reformen, men dette avtok etter kort tid (Hoffmann, 2016). Reformen gjorde også at synet på rusmiddelavhengige som kriminelle ble endret til mennesker som trengte helsehjelp (Johansen et al., 2018, s. 9).

3.2 Politiets overordnede mål og oppgaver

For å bedre kunne forstå hvordan politiet jobber opp mot narkotika er det viktig å ha en forståelse for politiets hovedoppgaver. Disse er lovfestet i politilovens § 2 og politiinstruksens § 2-2. I politiloven (1995, § 2) står det blant annet at politiet skal forebygge kriminalitet, «avdekke og stanse kriminell virksomhet og forfølge straffbare forhold i samsvar med regler gitt eller i medhold av lov» (Politiloven, 1995, § 2 nr. 3), samarbeide med andre myndigheter samt redusere samfunnsrisikoen. Politiinstruksens § 2-1 sier at «(i) ethvert tilfelle gjør politiet best nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser» (Politiinstruksens, 1990, § 2-1).

3.2.1 Avdekkingsmuligheter

Politiets muligheter til å avdekke narkotika hjemles i straffeprosessloven. Etter straffeprosesslovens § 170 a (1981) kan et tvangsmiddel brukes av politiet når det er tilstrekkelig grunn til det, og det er et forholdsmessig inngrep etter sakens art og forholdene ellers. Bestemmelsen medfører at det må gjøres en skjønsmessig vurdering av om inngrepet er forholdsmessig og hensiktsmessig, selv når kravet til strafferammen er oppfylt (NOU 2019:26, s. 202).

I dag kan politiet bruke en rekke tvangsmidler etter straffeprosessloven (1981) for å avdekke narkotika. Disse tvangsmidlene gjelder for alle typer narkotikasaker, inkludert bruk og besittelse. Tvangsmidlene er blant annet ransaking, beslag, personransaking, kroppslig undersøkelse, pågripelse, varetektsfengsling, avlytting eller opptak av samtale der politiet selv deltar, eller der en av partene samtykker (§§ 192, 203, 195, 157, 171, 183 og 216 c).

3.2.2 Politiets forebyggende arbeid mot narkotika

Forebygging av kriminalitet er en stor del av politiets arbeid, spesielt overfor unge lovbrøyttere. Politidirektoratet har utarbeidet en virksomhetsstrategi for politiet frem mot 2025, hvor et av fire strategiske temaer er kriminalitetsforebygging (POD, 2018, 5-6). Justis- og beredskapsdepartementet (2013) sier også at kriminalitetsforebygging skal være en hovedprioritet for politiet. Arbeidet skal være lokalt forankret, kunnskapsbasert og i samarbeid med relevante samarbeidspartnere. Høgskolelektor Lie (2015) beskriver kriminalitetsforebygging som «et viktig supplement til politiets reaksjon på lovbrudd» (Lie, 2015, s. 21). Videre poengterer hun at det å forebygge og det å straffe har blitt to likeverdige strategier når det kommer til å hindre fremtidig kriminalitet.

Politiet har en rekke verktøy som kan benyttes i det forebyggende arbeid rettet mot barn og ungdom. Det forebyggende arbeid mot narkotika skjer hovedsakelig ved personorientert forebygging, gjennom holdningsskapende informasjonsarbeid om konsekvenser og skadepotensial ved bruk av ulike typer narkotika (Lie, 2015, s. 75). Lokalorientert forebygging skal også benyttes ved å sette inn tiltak i kriminalitetsbelastende områder og situasjoner. Lokalorientert politiarbeid handler blant annet om at politiet skal være et trygghetsskapende politi og samarbeide tett med lokalsamfunnet (Lie, 2015, s. 184-193).

Det er politiets plikt å ta hånd om barn og unge som påtreffes under omstendigheter som innebærer alvorlig risiko for den unges utvikling og helse. Når det er snakk om narkotika skal politiet føre den unge hjem til sine foresatte, og vurdere om det skal sendes bekymringsmelding til barnevernet (NOU 2019:26, s. 238). Politiet kan også informere skole dersom en elev er tatt med narkotika eller det er mistanke om at narkotika vil bli omsatt på skolen (Politiregisterloven, 2010, § 27).

3.2.2.1 Bekymringssamtalen

Bekymringssamtalen er et forebyggende verktøy som brukes for å avdekke uønsket og kriminell atferd hos barn og unge, hvor hovedmålet er å stanse det negative atferdsmønsteret. Samtalen kan innledes i to hovedspor; frivillig eller pliktig oppmøte. Det frivillige oppmøtet krever ikke hjemmel, men kan knyttes til politiets plikt til å forebygge kriminalitet, jf. Politiloven §§ 1 og 2. Det pliktige oppmøtet er hjemlet i politilovens § 13, og det må foreligge grunn til å tro at barnet har begått en straffbar handling. Et av formålene med samtalen er å ansvarliggjøre ungdommen og dens foresatte knyttet til det negative atferdsmønsteret, og få ungdommen til å reflektere over det som er gjort og hvordan man kan oppnå en endring (POD, 2011, s. 13, 29). Hensikten med bekymringssamtalen er at politiet skal hjelpe den unge, ikke omvendt (NOU 2019:26, s. 240).

Etter en bekymringssamtale kan det være aktuelt å gjennomføre en oppfølgingsamtale. Det vil da være naturlig å undersøke om det har vært noen bedring i ungdommens atferd, eller om det er behov for ytterligere oppfølging fra politiet eller andre instanser (POD, 2011, s. 13).

3.2.2.2 Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff

Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er strafferettslige reaksjoner rettet mot ungdom mellom 15 og 18 år, hvor hensikten er å utarbeide en tydelig grensesettende reaksjon med individuell rehabilitering som videre skal forebygge fremtidig kriminalitet (Lie, s. 168-169).

Ungdomsoppfølging er for de som har begått alvorlig kriminalitet, men ikke så alvorlig at det er grunnlag for å idømme dem ungdomsstraff. Ungdomsstraff er for de som har begått alvorlig og gjentatt kriminalitet, og skal være et alternativ til ubetinget fengsel og de lengste samfunnsstraffene (Lie, 2015, s. 168-169). Ifølge Holmboe (2014) må det legges til grunn at barn i mindre grad enn voksne tåler å sone fengselsstraff, og at man må se på dem med

mildere øyne da de i mindre grad enn voksne kan vurdere konsekvensene av handlingene sine.

3.2.2.3 Ruskontrakt

En ruskontrakt er en avtale ungdommen inngår med politiet, kommunen eller andre myndigheter om rustesting over en bestemt periode. Kontrakten er enten frivillig gjennom et samtykke fra ungdommen, eller den kan være ufrivillig. Ved en ufrivillig kontrakt foreligger det en påtaleunntatelse på bakgrunn av straffesak, hvor ett av vilkårene er en urinprøvekontrakt. Hovedmålgruppen er barn under 18 år, men flere steder tilbys kontraktene for unge opp til 24 år. Formålet med ruskontrakten er å forebygge bruk av narkotika. Konsekvensene av brudd på kontrakten, for eksempel ved å avgi en positiv urinprøve, er i utgangspunktet anmeldelse for bruk av narkotika, uavhengig om kontrakten er frivillig eller ufrivillig (NOU 2019:26, s. 242). Det kan stilles spørsmål til frivilligheten til en kontrakt når alternativet kan være anmeldelse og eventuell straffereaksjon.

3.3 Historie

Kunnskap om politiets historie hjelper oss å forstå de rammene som er lagt for politiet i dag, og viser hvorfor politiet er som det er (Larsson et al., 2014, s. 32).

Bruk av narkotika ble lenge sett på som et individuelt, sosialt eller medisinsk problem i Norge. Brukerne var hovedsakelig personer som allerede var alkoholavhengige, hadde personlige vansker og kom fra marginaliserte hjem. Fra begynnelsen av 1960-tallet begynte man derimot å se på narkotikabruk som et stort kriminalitetsproblem. Bruken av narkotika økte kraftig, spesielt blant ungdommer, samtidig som det ble mer akseptert å bruke rusmidler for rusens og gledens skyld. Narkotikakriminaliteten ble mer organisert og man dro stor økonomisk nytte av narkotikahandelen. Rusmiddelavhengige ble tvunget til å begå lovbrudd for å finansiere eget bruk, da narkotikaprisene var høye. Bruk av rusmidler medførte store sosiale og helse relaterte problemer. Det ble innført forbud mot bruk og besittelse av narkotika i 1968, og narkotikalovbrudd skulle håndteres av rettssystemet med strengere straffer. Denne politikken, som massemediene fremstilte, møtte motstand fra andre. Kriminologen Ragnar Hauge mente at krigen mot narkotika var mer skadelig enn narkotikaen som sådan (Träskman, 2005, s. 237-239). Fra 1968 til 1984 økte strafferammen for alvorlige narkotikaovertrедelser fra 2 år til 21 års fengsel (Hauge, 1989, s. 88).

Kriminalisering av narkotika ble sett på som en viktig del av kampen mot narkotika, spesielt for å forhindre at unge brukte illegale rusmidler. Kriminaliseringen møtte motstand, men argumentene mot ble ikke akseptert. Folk var redde for at en avkriminalisering kunne oppfattes som et signal om at bruk av narkotika var akseptert. Man hevdet også at kriminaliseringen gjorde det mulig for politiet å avdekke distributører av narkotika, og dermed var kriminalisering viktig for kontrollen av mer alvorlige narkotikalovbrudd (Träskman, 2005, s. 241).

I dag er bruk, besittelse og erverv av narkotika straffbart og rammes av henholdsvis legemiddeloven og straffeloven. Strafferammen for bruk og besittelse er bøter og/eller fengsel inntil 6 måneder (Legemiddeloven, 1992, §§ 24 og 31). For erverv er strafferammen bot eller fengsel inntil 2 år (Straffeloven, 2005, § 231), og fengsel inntil 21 år dersom overtredelsen er grov (Straffeloven, 2005, § 232).

3.4 Situasjonen i dag

Ved å se på statistikk over narkotikalovbrudd, får man et bilde av hvordan politiet faktisk håndterer disse lovbruddene. Narkotikalovbrudd er lovbrudd uten offer, og blir av den grunn sjeldent anmeldt av andre enn politiet og tollvesenet. Da avdekkingsgraden anses å være lav, er det vanskelig å si noe om det totale omfanget av narkotikalovbrudd. Statistikk viser at bøter er den mest utbredte straffereaksjonen for narkotikalovbrudd (Bilgrei, 2018).

Figur 1 viser en oversikt over antall anmeldelser etter legemiddeloven og straffeloven, og utviklingen av narkotikalovbruddene. Figur 2 viser en oversikt over antall anmeldelser for bruk og besittelse av narkotika etter legemiddeloven. En stor del av de påtaleavgjorte forholdene innenfor legemiddeloven knytter seg til sakskomplekser med flere straffesaker, blant annet kjøring i narkotikapåvirket tilstand. Tallene er altså ikke et bilde på hvor mange anmeldelser politiet skriver på kun bruk og besittelse av narkotika etter legemiddeloven.

	2014	2015	2016	2017	2018	Endring 2017-18*	Endring 2014-18*
Antall anmeldelser	48 067	44 708	39 728	36 785	35 296	-4,0 %	-26,6 %
Antall påtaleavgjorte saker	50 649	47 805	42 730	37 392	37 025	-1,0 %	-26,9 %
Antall påtaleavgjorte saker, oppklart	42 136	39 620	35 157	29 957	28 899	-3,5 %	-31,4 %
Oppklaringsprosent	84 %	84 %	83 %	81 %	79 %	-2,0	-4,9
Gj.snittlig saksbehandlingstid, oppklarte saker	110	105	101	95	100	5,1	-9,9

Figur 1: «Hovedtall for narkotikalovbrudd, 2014-18», 2018, fra STRASAK-rapporten 2018. (<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf>)

	2014	2015	2016	2017	2018	Endring 2017-18*	Endring 2014-18*
Antall anmeldelser	24 385	23 310	21 413	19 076	19 326	1,3 %	-20,7 %
Antall påtaleavgjorte saker	25 898	24 522	22 664	19 267	19 895	3,3 %	-23,2 %
Antall påtaleavgjorte saker, oppklart	23 009	21 768	19 707	16 465	16 358	-0,6 %	-28,9 %
Oppklaringsprosent	90 %	90 %	88 %	86 %	83 %	-3,0	-6,4
Gj.snittlig saksbehandlingstid, oppklarte saker	86	81	76	73	75	1,9	-11,2

Figur 2: «Narkotikalovbrudd etter legemiddeloven, 2014-18», 2018, fra STRASAK-rapporten 2018.

(<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf>)

Begge tabellene viser en nedgang i det totale antallet registrerte narkotikalovbrudd (POD, 2018, s. 60-61). STRASAK-rapporten fra første og andre tertial i 2019 viser en videre nedgang i antall anmeldte og påtaleavgjorte narkotikalovbrudd innenfor legemiddeloven. For grove narkotikaovertridelser har antallet steget fra 2018 til 2019. Disse tallene gjenspeiler i stor grad politiets prioriteringer og ressurstilgang. Arbeid mot grove narkotikalovbrudd skal prioriteres etter uttalelse fra riksadvokaten. Økingen av anmeldelser kan tyde på at den grove og organiserte narkotikakriminaliteten blir prioritert. Samtidig kan nedgangen i anmeldte narkotikalovbrudd etter legemiddeloven forklares med at politiet i mindre grad prioriterer å avdekke og straffeforfølge saker som kun gjelder bruk av narkotika (POD, 2019, s. 7). Politiets innsats i forbindelse med åpne russcener fokuserer mer på generell forebygging gjennom tilstedeværelse og tverretattlig samarbeid (POD, 2018, s. 60).

3.4.1 Hvorfor straffer vi?

Ved å straffe noen for en ulovlig handling, markerer man at handlingene er uakseptable og uønsket (Lie, 2015, s. 143). Straffeapparatet skal skape et trygt samfunn og redusere kriminalitet gjennom å «forebygge bedre, reagere raskere, oppklare mer og rehabiliterer bedre» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2009, s. 1).

Strafferetten er ment å virke forebyggende gjennom individual- og allmennprevensjon. Individualprevensjon skal forhindre at straffedømte begår nye lovbrudd, gjennom å avskrekke og rehabiliterer lovbrøyteren. Allmennprevensjon skal forhindre fremtidige lovbrudd begått av mannen i gata, ved å virke avskrekkende, moraldannende og vanedannende på befolkningen forøvrig. Folk flest vil avstå fra kriminalitet når de vet hva som skjer med den som bryter loven. Straff er altså nyttig i den grad den avskrekker potensielle lovbrøytere fra å begå lovbrudd, som igjen reduserer det totale omfanget av kriminalitet i samfunnet (Nymo, 2015, s. 1-3).

Statistikk viser dog at mange som straffes, begår nye lovbrudd. De som begår narkotikalovbrudd har størst tilbakefall i Norge. Dette viser at straff ikke har en forebyggende effekt på alle (Lie, 2015, s. 142).

4.0 Hoveddel

I hoveddelen vil jeg rette fokus mot hvilke endringer rusreformutvalget foreslår og hvilke konsekvenser dette vil ha for måten politiet arbeider mot narkotika i dag. Jeg vil knytte teori opp mot forslagene til endring for å se hvilke muligheter og utfordringer politiet kan møte dersom en eventuell avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika blir vedtatt. Her vil jeg blant annet drøfte hvorvidt politiets avdekkingsmuligheter og forebyggende tiltak vil bli påvirket av forslaget.

4.1. Avdekkingsmuligheter

4.1.1 Tvangsmidler

Dersom utvalgets forslag om en avkriminalisering blir vedtatt vil flere straffeprosessuelle hjemler for å avdekke bruk og besittelse av narkotika til egen bruk bortfalle, deriblant ransaking (NOU 2019:26, s. 294). Utvalget forslår at avdekkingsbehovet skal ivaretas gjennom politiloven. Flertallet foreslår en ny bestemmelse som skal gi adgang til å «foreta visitasjon dersom det er overveiende sannsynlig at en person innehar narkotika». Visitasjon gir adgang til en «ytre besiktigelse» av vedkommende, samt undersøkelse av klær, håndbagasje og oppbevaringssteder (NOU 2019:26, s. 294). Oppbevaringssteder innebærer «bil, lystbåt, koffert i en oppbevaringsboks ellet et telt som mistenkte har slått opp og bruker (NOU 2019:26, s. 295). Jeg tolker forslaget dithen at bolig og mobil ikke dekkes av visitasjonsbeskrivelsen.

Norsk Narkotikapolitiforening poengterer at adgangen politiet har til å bruke tvangsmidler utgjør en viktig forutsetning når det kommer til muligheten å ta opp utfordringer i livssituasjonen til personer med rusproblemer, men også for å avdekke kriminalitet (NOU 2019:26, s. 265). Finnmark politidistrikt uttrykker i sitt høringssvar til rusreformen sin bekymring vedrørende bortfallet av de straffeprosessuelle hjemlene for blant annet ransaking av person. På lik linje med Norsk Narkotikapolitiforening, poengterer Finnmark Pd i sitt høringsforslag til rusreformen at forslaget i stor grad vil begrense politiets muligheter til å avdekke kriminalitet knyttet til narkotika, som for eksempel salg. Politiet har i flere år avdekket salg av narkotika ved ransaking av personers mobiltelefon og bolig (Finnmark Pd:2020). Blir forslaget vedtatt kan politiet med andre ord miste muligheten til å avdekke alvorligere narkotikakriminalitet, som salg og produksjon. Muligheten til å avdekke annen

kriminalitet, som for eksempel ulovlig oppbevaring av våpen, vil også kunne bortfalle (NOU 2019:26, s. 265). Dersom en avkriminalisering fører til at det blir flere som prøver og bruker narkotika, er det tenkelig at også etterspørselen vil øke, som igjen kan føre til flere selgere. Da kan det være uheldig for politiet at muligheten til å gjennomføre etterfølgende ransaking forsvinner.

«Tegn og symptom» er en arbeidsmetodikk som blir brukt av politiet når det er mistanke om bruk av narkotika. Formålet er å avklare om personen er ruspåvirket eller ikke. Det må foreligge skjellig grunn til mistanke om handling som kan medføre frihetsstraff, og de øvrige vilkår for ransaking må være oppfylt (Riksadvokaten, 1999, s. 6). Selv om vilkårene ikke vil være oppfylt ved en avkriminalisering, da handlingen ikke er straffbar og muligheten til å ransake har falt bort, mener utvalget at politiet bør gis adgang til å bruke metoden dersom en person fremstår som ruspåvirket. Det må være rimelig grunn til å forsøke å avkrefte eller bekrefte dette. Vurderer politiet at det er overveiende sannsynlig at en person er ruspåvirket, kan de tilby vedkommende om å bli fremstilt for prøvetaking. Tilbudet skal dog være frivillig (NOU 2019:26, s. 296-297).

Hjemmelen for beslag vil ikke bortfalle ved utvalgets forslag, som mener at politiet i alle tilfeller skal kunne beslaglegge avdekket narkotika. Utvalget mener at muligheten politiet har til å beslaglegge narkotikaen understreker at bruk og besittelse fortsatt er ulovlig. Skadepotensialet rusbruk kan innebære og spredningsfaren av stoffer med skadepotensial er også grunner til at utvalget mener beslag skal vedvare (NOU 2019:26, s. 299).

4.1.2 Vitneplikten

Dersom politiet avdekker narkotika, opprettes det i dag sak hvor vedkommende får status som mistenkt eller siktet. Som mistenkt/siktet har man etter straffeprosesslovens § 90 (1981) ikke plikt til å forklare seg. Vitner kan etter § 123 (1981) nekte å svare på enkeltspørsmål dersom svaret vil kunne utsette vitnet eller familiemedlemmer for straff. Dersom bruk og besittelse blir avkriminalisert, bortfaller disse begrensningene da handlingene ikke lenger er straffbare (NOU 2019:26, s. 256). Resultatet blir at man ikke kan nekte å avgi vitneforklaring om forholdet, og man kan heller ikke avgi uriktig forklaring uten å risikere straff. Politiet vil på denne måten kunne få mulighet til å blant annet innhente mer informasjon i avhørene sine. Dette kan i beste fall føre til en større mulighet til å avdekke mer alvorlig og grov

narkotikakriminalitet, som for eksempel hvem vedkommende har fått eller kjøpt narkotikaen fra.

4.1.3 Forvaltningsvirksomhet

Politiet kan i dag, gjennom straffesaker for narkotikalovbrudd, innhente og lagre informasjon som knytter seg til edruelighet og skikkethet i forbindelse med blant annet utstedelse av politiattester, erverv av førerrett og erverv av våpen. En avkriminalisering som fører til mangel på avdekkingsmuligheter og opprettelser av straffesaker vil føre til at denne muligheten i stor grad bortfaller (NOU 2019:26, s. 266). Anmeldelser og straffesaksdokumenter i saker om bruk og besittelse er viktige informasjonskilder i vurderingen politiet tar om edruelighet (NOU 2019:26, s. 364). Utvalget legger til grunn at forslaget ikke er til hinder for at politiet kan lagre opplysninger som bidrar til å sikre notoritet og til utøvelsen av blant annet forvaltningsoppgaver og forebyggende oppgaver. Det foreslås at politiet bruker Basisløsning (BL) eller politioperativ logg (PO-logg) til å registrere disse opplysningene i (NOU 2019:26, s. 351). Erfaringer fra Finnmark pd viser at nødvendige opplysninger, som omfanget og hyppigheten av narkotikabruken og hvilken type narkotika det er snakk om, fremkommer av anmeldelser og avhør i straffesak. Det er sjeldent disse opplysningene fremkommer utenfor straffesporet og det er sjeldent det registreres i PO. Finnmark pd mener at en avkriminalisering vil stille høyere krav til politipatruljene, som blir nødt til å etterspør disse opplysningene og passe på at de loggføres, og mener at det ikke vil la seg gjennomføre på en tilstrekkelig og hensiktsmessig måte i praksis (Finnmark Pd:2020).

Konsekvensen av bortfallet av denne muligheten kan være at politiet får mindre informasjon som kan brukes i edruelighets- og skikkethetsvurderingen. Både vegtrafikkloven (1965, § 24) og våpenloven (1961, § 7) har krav om edruelighet. Vegtrafikkloven stiller også krav til vandel. For politiet og samfunnet forøvrig kan dette føre til at man ikke får fjernet antatt farlige førere fra trafikken, og at personer som ikke burde ha tilgang på våpen får det.

Flere arbeidsgivere, inkludert politiet, krever fremvisning av politiattest uten anmerkninger. Etter utvalgets forslag skal overtredelser av legemiddeloven ikke oppføres i politiattester, og reaksjoner for overtredelser av legemiddeloven som ble registrert før avkriminaliseringen, skal slettes. En person som bryter loven utviser en evne og vilje til å bryte de normer som regulerer atferden i samfunnet. Dette vil for noen stillinger kunne være avgjørende for om vedkommende skal ansettes eller ikke (NOU 2019:26, s. 354-355).

4.2 Forebyggende tiltak

4.2.1 Effekten av straff

Det er uvisst hva som vil skje dersom en avkriminalisering blir vedtatt i Norge, og vi vet ikke hvordan folk, og spesielt unge, vil reagere. Utvalget poengterer i forslaget sitt at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være ulovlig, og at det skal gis informasjon om potensielle skadevirkninger og risikofaktorer rusmiddelbruk kan medføre. På den ene siden har vi erfaringer fra Portugal-modellen som viser at antall brukere har blitt redusert etter avkriminalisering (Hoffmann, 2016). På den andre siden har vi erfaringer fra Australia som viser at debutalderen ble lavere etter en avkriminalisering (Horwood et al, 2010). Jeg vil tro at folk flest, inkludert utvalgsmedlemmene, vil ønske at man skal tilstrebe å utsette debuten for unges bruk av rusmidler. I dag har politiet flere negative konsekvenser å vise til når det kommer til bruk av narkotika, for eksempel straff og følgene av straff. Ved en avkriminalisering mister politiet denne muligheten til å avskrekke. Her er det viktig å huske på at straff ikke har en avskrekkende effekt på alle, og at de som begår narkotikalovbrudd har størst tilbakefall i Norge når det kommer til å begå nye lovbrudd.

Vi vet ikke om en avkriminalisering vil sende et signal om at narkotika ikke lenger anses som skadelig eller farlig. Ifølge politidirektør Bjørnland («Jeg er bekymret for ungdommen»; NRK Ytring, 16.12. 2019) er det flere unge som oppfatter at narkotika er i ferd med å bli lovlig i Norge. Jeg har selv erfaring med barn i ungdomsskolealder som trodde at narkotika var lovlig i Norge etter Unge Venstre sin kampanje for legalisering ble slått opp i media. Erfaringer viser at politiske diskusjoner om avkriminalisering kan påvirke ungdoms holdninger til narkotika i en uheldig retning (NOU 2019:26, s. 258). Konsekvensene dette kan ha for både ungdommen, pårørende, samfunnet forøvrig og politiet er store. Studier fra Danmark viser at cannabisbruk er grunnen til at mange ungdom faller utenfor eller utvises fra skolen (Simonsen, 2014, s. 5). Frafall fra spesielt videregående skole viser blant annet at terskelen for å begå kriminalitet er lavere for de som ikke fullfører den videregående opplæringen (Grønli, 2014). Dette kan føre til frafall av den forebyggende effekten som straff kan ha. Dette vil videre kunne ha konsekvenser for politiet i den forstand at det blir mer kriminalitet å bekjempe og ved at ressursene kan måtte prioriteres annerledes.

4.2.2 Bekymringsamtale og ruskontrakt

En konsekvens av utvalgets forslag kan være at det pliktige oppmøte til bekymringsamtalen etter politilovens § 13 bortfaller. Som tidligere nevnt må det foreligge grunn til å tro at barnet har begått en straffbar handling. Selv om bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være ulovlig, vil det ikke lenger være straffbart. Utvalget mener at spesielt den tvungne bekymringsamtalen og den tidlige intervensjonen kan ha negative konsekvenser for barnet i form av uhensiktsmessig stigmatisering og stempeling. Politiet mister dermed muligheten til å pålegge barnet og dens foresatte til å møte til samtalen som blant annet blir brukt for å forebygge ytterligere lovbrudd eller annen uønsket atferd.

Selv om hensikten med bekymringsamtalen er at politiet skal hjelpe den unge og ikke omvendt, viste erfaringer fra praksisåret mitt at også verdifull informasjon kan fremkomme i en slik samtale. Kartlegging av en ungdoms nettverk kan være viktig informasjon, både med tanke på videre bekymring knyttet til ungdommen, men også for å fange opp bekymring knyttet til andre ungdom eller trender i samfunnet. En konsekvens kan altså være at dersom man ikke lykkes i å kalle inn til en frivillig bekymringsamtale kan politiet miste noe av tilgangen til en informasjonskilde som er viktig i et forebyggende øyemed.

Ruskontrakten er i dag enten frivillig eller ufrivillig, avhengig om det foreligger et samtykke fra vedkommende eller er om det er opprettet en straffesak. Utvalget baserer sitt forslag på sitt syn om at kontrakten er inngripende og ikke nødvendigvis forholdsmessig. De skriver at det at barn og ungdom må urinere foran en fremmed, som kan gjennomføres for å unngå manipulasjon, er et «betydelig inngrep i privatlivet ...» (NOU 2019:26, s. 319). Det kan også tenkes at kontrakten synes å være lite forholdsmessig, da man kan stille spørsmål til hvor reelt et frivillig samtykke faktisk er. Forslaget går ut på at det ikke skal brukes tvangsmidler, og at det må foreligge et reelt samtykke fra vedkommende (NOU 2019:26, s. 264). Forskjellen blir at vedkommende selv må samtykke til ruskontrakt, og skal når som helst kunne avslutte kontrakten uten at dette skal få noen juridiske konsekvenser, som anmeldelse (NOU 2019:26, s. 242). Erfaringer jeg gjorde meg under praksisåret var at flere av ungdommene som gikk på ruskontrakt, gjorde det for å unngå eventuelle sanksjoner og fordi det var en medvirkende årsak til at de sluttet med narkotika. Dette gjelder nok langt i fra alle som går på ruskontrakt, men den forebyggende effekten kontrakten eventuelt har, kan bortfalle.

Utvalget er klare på at befatning med narkotika til eget bruk på offentlig sted, ikke skal straffeforfølges. Dette poengterer de med at det vil «i ikke ubetydelig grad undergrave formålene med rusreformen» (NOU 2019:26, s. 285). Politiet vil likevel ha mulighet til å gjøre inngrep overfor personer som er ruspåvirket og for eksempel forstyrrer den offentlige ro og orden. På den ene siden kan det tenkes at avkriminalisering vil føre til et mer synlig bruk av narkotika på offentlig sted da det ikke lenger vil være straffbart. Dette kan skape en opplevelse av utrygghet for folk, og vil igjen utfordre det lokale politiarbeidet, som handler om blant annet befolkningens opplevde trygghet. På den andre siden vil det fortsatt være grunn til å tro at personer som bruker og besitter narkotika i stor grad vil unngå oppmerksomhet fra politiet, som fortsatt vil kunne pålegge vedkommende helsehjelp og beslaglegge narkotikaen (NOU 2019:26, s. 264-265).

4.2.3 Stigmatisering

Som nevnt tidligere er en reduksjon av stigmatisering av personer med rusproblemer et eksplisitt mål med rusreformen. Utvalget mener at ved å kriminalisere narkotika degraderer og ekskluderer myndighetene brukere fra deltagelse i samfunnet og deres mulighet til å bli hørt (NOU 2019:26, s. 250). Det er vanskelig å si om det er selve kontakten med politiet som gjør at personer opplever å bli stigmatisert, eller om det er det synet samfunnet har på brukere av narkotika.

Stigmatisering antas å virke negativt inn på den enkeltes velferd, og det kan påvirke en persons handlingsvalg på en negativ måte. Forskning viser at intensivt politiinnsats og straffeforfølging av mindre mengder narkotika, har begrenset kriminalitetsreducerende og kriminalitetsforebyggende effekt, og at det heller kan føre til stigmatisering av brukeren (NOU 2019:26, s. 239). Opplevelsen av stigmatisering kan føre til mangel på tillit til for eksempel politiet. Det er ikke uvanlig at brukere planlegger livet sitt for å unngå kontakt med politiet, fordi de frykter deres inngripen. Denne mistilliten og frykten for anmeldelse og straff kan føre til at personer ikke søker den hjelpen de trenger. Unngåelse av politiet kan også føre til et mer risikabelt rusmiddelbruk, for eksempel ved uhygieniske og raske injiseringer. En konsekvens av den risikable rusmiddelbruken og mangel på hjelp kan være overdosedødsfall (NOU 2019:26, s. 250-255).

Det er vanskelig å si om en avkriminalisering av narkotika isolert sett vil redusere stigmatiseringen av personer som bruker narkotika og personer med rusproblemer. Det er

likevel grunn til å tro at stigmatisering av brukere vil vedvare også etter en avkriminalisering, da bruk av narkotika sannsynligvis fortsatt vil oppfattes som noe negativt og uakseptabelt av befolkningen (NOU 2019:26, s. 254). Utvalget mener at en avkriminalisering vil kunne tilrettelegge for tiltak som kan endre befolkningens og samfunnets holdninger til brukere av narkotika (NOU 2019:26, s. 29). Hvor en streng en straff er vil trolig også ha en sammenheng med graden av stigmatisering en person opplever. Her kan politiet spille en viktig rolle ved å ikke anmelde og straffeforfølge brukere av narkotika. Dersom man slipper straff og strafferegistrering, samt belastningene dette medfører, kan dette føre til å redusere stigmatisering (NOU 2019:26, s. 131). Utvalget mener at dette kan åpne opp for avdekking av distribusjonsledd. Dersom brukeren vet at han ikke kan straffes for bruk av narkotika kan dette føre til at tilliten til politiet blir styrket og at man dermed deler informasjon om alvorligere narkotikavirksomhet (NOU 2019:26, s. 30).

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg drøftet hvordan rusreformutvalgets forslag vil kunne påvirke måten politiet jobber mot narkotika, dersom det blir vedtatt. Det er et viktig tema med mange sterke meninger. Flere er bekymret for hva en avkriminalisering vil gjøre med samfunnet, spesielt når det kommer til barn og ungdommers bruk av narkotika. Rusreformen var en suksess i Portugal, men det er vanskelig å si om modellen vil være egnet i norsk sammenheng.

Funnene jeg har gjort viser at politiets arbeid mot narkotika helt klart vil bli påvirket av rusreformutvalgets forslag. Basert på dette vil jeg påstå at politiet vil møte på flere utfordringer enn muligheter sammenlignet med måten man arbeider på i dag. Den største forskjellen vil kanskje være at man mister muligheten til å anvende straffeprosessuelle tvangsmidler, blant annet ransaking. Som nevnt i drøftelsesdelen av oppgaven mener Norsk Narkotikapolitiforening og Finnmark Pd at nettopp ransaking er et viktig verktøy for å avdekke mer alvorlig kriminalitet. Samtidig vil politiet kunne få en mulighet til å redusere stigmatiseringen av rusmiddelavhengige, og bidra til at flere får den hjelpen de trenger.

Selv om forslaget kanskje fører til at politiet vil møte på utfordringer ved en avkriminalisering, vil ikke nødvendigvis samfunnet forøvrig merke noen konsekvens av dette. Mye tyder på at rusmiddelavhengige blant annet vil få et bedre tilbud om hjelp enn det de får i dag. Som Portugal-modellen har vist; ting kan bli verre før det blir bedre.

6.0 Litteraturliste

- Bilgrei, O. R. (2018). Narkotikalovbrudd. *Folkehelseinstituttet*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/konsekvenser-av-narkotikabruk/narkotikalovbrudd/>.
- Bjørnland, B. (2019, 19. desember). Jeg er bekymret for ungdommen. *Nrk.no*. Hentet fra <https://www.nrk.no/ytring/jeg-er-bekymret-for-ungdommen-1.14821890>.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fredriksen, S. (2017). *Norm, skyldstraff og straffetrussel: utvalgte emner fra spesiell strafferett*. Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Grønli, K. S. (2014, 27. juli). Mer videregående gir mindre kriminalitet. *Forskning.no*. Hentet fra <https://forskning.no/norges-forskningsrad-arbeid-skole-og-utdanning/mer-videregaende-gir-mindre-kriminalitet/563818>.
- Hauge, T. (2017). Den gode fiende, eller den gode pasient? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap*, 104(2), 202-222.
- Hoffmann, T. (2016, 10. desember). Avkriminalisering av narkotika er en suksess i Portugal. *Forskning.no*. Hentet fra <https://forskning.no/helse-velferdsstatkriminalitet/avkriminalisering-av-narkotika-er-en-suksess-i-portugal/378389>.
- Holmboe, M. (2014). Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader. *Tidsskrift for strafferett*, 4.
- Horwood, L. J., Fergusson, D. M., Hayatbakhsh, R. M., Najman, J. M., Coffey, C., Patton, G. C., ... Hutchinson, D. M. (2010). Drug and Alcohol Dependence. *Cannabis Use and Educational Achievement: Findings From the Australasian Cohort Studies* 110 (3), 177-266. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0376871610001092>.
- Johansen K. A., Johansen, B. A., Johannessen, D. A. (2018). *Portugal på norsk: Et kunnskapssammendrag for varslet narkotikapolitisk reform for bruk og besittelse av illegale rusmidler (RIO rapport)*. OsloMet: Storbyuniversitetet.

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf.
- Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. (2020, 20. februar). SLT-håndboken. Hentet fra <http://kriminalitetsforebygging.no/nettpublikasjoner/en-praktisk-handbok-om-slt/>.
- Larson, P., Gundhus, H. I. & Granér R. (Red). (2014). *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm.
- Legemiddeloven. (1992). Lov om legemidler m.v. (LOV-1992-12-04-132). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132?q=legemiddeloven>.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NOU 2009: 12. (2009). *Et ansvarlig politi. Et ansvarlig politi – Åpenhet, kontroll og læring*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- NOU 2019: 26. (2019). *Rusreform – fra straff til hjelp*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Nymo, K. (2015). Hvorfor straffer vi – egentlig? *Tidsskrift for strafferett*, 2 (3), 288, 315. Hentet fra https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2015/03/hvorfor_straffer_vi_egentlig.
- Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt: nye perspektiver på rus og rusmidler* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale. Dialog for ansvar og positiv endring*. Hentet fra <http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/11/veileder-for-politiets-bekymringssamtale.pdf>.
- Politidirektoratet. (2018). *Plan- og rammeskriv 2018*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/plan-og-rammeskriv-2018.pdf>.

- Politidirektoratet. (2018). *STRASAK-rapporten: Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling. 2018*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf>.
- Politidirektoratet. (2019). *STRASAK-rapporten: Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling. Første og andre tertial 2019*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2019/strasak-rapporten-t1-2019.pdf>.
- Politiinstruksen. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (FOR-1990-22-3963). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963?q=politiinstruksen>.
- Politi-loven. (1995). Lov om politiet (LOV-1995-08-04-53). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>.
- Politiregisterloven. (2010). Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (LOV-2010-05-28-16). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-05-28-16?q=politiregisterloven>.
- Riksadvokaten. (1999). «Tegn og symptom på bruk av narkotika eller andre rusmidler» - *Vurdering av hjemmelsgrunnlaget*. (7.9.1999). Oslo: Riksadvokaten.
- Simonsen, B. (2014). *Hash som pædagogisk problem – i ungdomsuddannelserne* (1. utg.). Odense: Erhvervsskolernes Forlag.
- Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>.
- Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>.
- Träskman, P. O. (2005). Drug control and drug offences in the nordic countries: A criminal political failure too often interpreted as a success. *Journal of scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 5(2), 236-256. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14043850410010739>.
- Valenta, M., Berg, B. (Red.). (2012). *Asylsøker i velferdsstatens venterom*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vegtrafikkloven. (1965). Lov om vegtrafikk (LOV-1965-06-18-4). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1965-06-18-4?q=vegtrafikkloven>.

Våpenloven. (1961). Lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. (LOV-1961-06-09-1). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1961-06-09-1?q=våpenloven>.

7.0 Tabeller

STRASAK-rapporten. (2018). *Hovedtall for narkotikalovbrudd, 2014-18*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf>.

STRASAK-rapporten. (2018). *Narkotikalovbrudd etter legemiddelloven, 2014-18*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2019/strasak-rapporten-t1-2019.pdf>.